

ПРОМІЖНИЙ ЗВІТ

Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів неефективної діяльності Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України та Державної екологічної інспекції України, їх територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, які могли призвести до зменшення надходжень до державного та місцевих бюджетів, за шість місяців діяльності

Відповідно до Постанови Верховної Ради України № 2686-IX від 18 жовтня 2022 року утворено Тимчасову слідчу комісію Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів неефективної діяльності Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України та Державної екологічної інспекції України їх територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, які могли призвести до зменшення надходжень до державного та місцевих бюджетів (надалі – Тимчасова слідча комісія).

Головою Тимчасової слідчої комісії обрано народного депутата України Тищенка Миколу Миколайовича (депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «СЛУГА НАРОДУ»), заступником голови Тимчасової слідчої комісії – народного депутата України Мамоєна Суто Чолоєвича (депутатська група "Платформа за життя та мир").

До складу Тимчасової слідчої комісії обрано таких народних депутатів України:

Арсенюка Олега Олексійовича – депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «СЛУГА НАРОДУ»;

Божика Валерія Івановича – депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «СЛУГА НАРОДУ»;

Кузнєцова Олексія Олександровича – депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «СЛУГА НАРОДУ»;

Лабу Михайла Михайловича – депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «СЛУГА НАРОДУ»;

Люшняка Миколу Володимировича – депутатська група «ДОВІРА»;

Мандзія Сергія Володимировича – депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «СЛУГА НАРОДУ»;

Негулевського Ігоря Петровича – депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «СЛУГА НАРОДУ»;

Яковенка Євгена Геннадійовича – депутатська група «Відновлення України»;

Яцик Юлію Григорівну – депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «СЛУГА НАРОДУ».

На першому засіданні Тимчасової слідчої комісії 19 жовтня 2022 року секретарем Тимчасової слідчої комісії з кількісного складу шляхом відкритого голосування було обрано народного депутата України Яцик Юлію Григорівну (депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «СЛУГА НАРОДУ»).

Кількісний склад Тимчасової слідчої комісії – 11 членів комісії, обраних до її складу за пропозиціями депутатських фракцій (депутатських груп).

Термін діяльності Тимчасової слідчої комісії – один рік з дня її утворення.

Обставини, які стали підставою для проведення розслідування можливих фактів неефективної діяльності зазначених державних органів та їх посадових осіб:

- згідно Конституції України «... *надра, ... водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади...*». Водночас в суспільстві сформувалося стійке сприйняття неналежного забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів. ЗМІ перенасичені публікаціями із зазначенням конкретних фактів системних порушень в лісовій галузі, особливо щодо недоліків в лісовому господарстві під час війни;

- збройна агресія рф сформувала нові виклики перед українським суспільством, зокрема і щодо охорони навколишнього природного середовища, відтворення і охорони природних ресурсів. За даними Держекоінспекції України збитки, заподіяні докільлю внаслідок збройної агресії та бойових дій, з початку збройної агресії російської федерації станом на 31 березня 2023 року становлять 1 трлн 922 млрд 455 млн 641,3 тис. грн.;

- у 2019 році Рахунковою Палатою України було проведено аудит ефективності використання бюджетних коштів, спрямованих на ведення лісового господарства, охорону і захист лісів у лісовому фонді України, виявлено низку системних недоліків у діяльності Держлісагентства:

 - неналежна реалізації державної політики у сфері лісового господарства, неналежний внутрішній контроль та несвоєчасні і неефективні управлінські рішення Держлісагентства;*

 - відсутність інформації про реальний стан лісів, тобто їх кількісний і якісний склад;*

 - невиконання рекомендацій Рахункової Палати щодо усунення ризиків незаконних рубок деревини у лісах України, тіньового обігу деревини, неефективної реалізації державної політики у цій сфері та неефективного використання коштів на такі цілі;*

 - незабезпечення і відсутність прогнозування змін у лісах, розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для інформаційно-аналітичного*

забезпечення управління лісами, прийняття рішень щодо запобігання негативним змінам стану лісів, дотримання вимог екологічної безпеки та принципів ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку Держлісагентство тощо.

Висновками Рахункової палати акцентовано увагу на необхідності визначення стратегічних цілей розвитку лісової галузі, вирішення яких мало базуватися на обґрунтованих програмних засадах. Водночас, не зважаючи на схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року (розпорядження КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1777-р), до теперішнього часу не виконано ключову частину цього Розпорядження «п.2. ...розробити у шестимісячний строк та подати ... проект плану заходів щодо реалізації Державної стратегії управління лісами України до 2035 року, схваленої цим розпорядженням.»

Із врахуванням зазначеного та з метою здійснення парламентського контролю основними завданнями Тимчасової слідчої комісії було визначено:

1) перевірку та оцінку фінансово-господарського стану підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України та Державної екологічної інспекції України;

2) перевірку фактів щодо можливої бездіяльності, порушення законодавства України на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України та Державної екологічної інспекції України, які могли призвести до зменшення надходжень до державного та місцевих бюджетів;

3) перевірку раціональності використання лісових, водних ресурсів та державного майна на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України та Державної екологічної інспекції України;

4) перевірку фахової відповідності керівників усіх рівнів, долучених до процесів управління підприємствами, установами та організаціями, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України та Державної екологічної інспекції України.

Окрім представників правоохоронних органів, до роботи Тимчасової слідчої комісії за рішеннями, прийнятими на засіданнях Тимчасової слідчої комісії, було залучено 20 осіб в якості фахівців з числа двох працівників поліції, одного працівника екологічної інспекції, одного працівника Державного науково-дослідного інституту МВС України та шістнадцяти осіб, які мають досвід роботи в правоохоронних органах та веденні лісового господарства.

Пунктом 8 Постанови Верховної Ради України № 2686-ІХ від 18 жовтня 2022 року було визначено заслухати звіт Тимчасової слідчої комісії про виконану роботу на пленарному засіданні Верховної Ради України не пізніше шестимісячного терміну з дня її утворення.

За шість місяців діяльності Тимчасової слідчої комісії проведено 6 засідань (19.10.2022 р., 04.11.2022 р., 17.11.2022 р., 09.01.2023 р., 24.02.2023 р., 28.02.2023 р., 17.04.2023 р.).

Також у форматі виїзної сесії проведено 6 засідань (08.12.2022 р., 15.12.2022 р., 09.01.2023 р., 28.02.2023 р., 17.03.2023 р., 04.04.2023 р.).

На засідання Тимчасової слідчої комісії для участі та висвітлення необхідних питань, що виникали у діяльності ТСК, запрошувалися:

заступниця керівника Спеціалізованої екологічної прокуратури Офісу Генерального прокурора – Літвінова В.В.;

фахівець з питань контролю за додержанням вимог водного законодавства України – Бойко К.В.;

фахівець в сфері аналітичних досліджень та прогнозування ризиків – Користін О.Є.;

заступник керівника Закарпатської обласної прокуратури – Ломакіна-Невідома О.А.;

керівник Спеціалізованої екологічної прокуратури Закарпатської обласної прокуратури – Форгачі І.М.;

заступник директора територіального управління ДБР в місті Львові – Тарасюк А.В.;

тимчасово виконуючий обов'язки керівника головного підрозділу детективів Бюро економічної безпеки України – Ткачук О.В.;

начальник Управління внутрішньої та власної безпеки Адміністрації Державної прикордонної служби України – Цяцкун А.П.;

Голова Державної служби України з питань праці – Дегнера І.А.;

начальник Закарпатської митниці Державної митної служби України – Семирга О.;

начальник Державної екологічної інспекції в Закарпатській області – Мартин І.А.;

начальник ГУ НП в Закарпатській області – Колесник Я.В.;

керівник УВБ в Закарпатській області ДВБ НПУ;

директор ДСР НПУ – Рубель А.В.;

начальник Управління СБУ в Закарпатській області – Борзілов Є.В.;

перший заступник керівника Закарпатської обласної прокуратури – Косей І.Ю.;

директор ТУ ДБР у місті Львові – Ляшко Р.В.;

начальник ЗРУ ДПСУ – Бабюк В.Б.;

начальник 94 прикордонного загону ЗРУ ДПСУ – Цапюк Р.В.;

начальник 27 прикордонного загону ЗРУ ДПСУ – Ігнатюк Б.В.;

керівник УВВБ Адміністрації ДПСУ;

начальник Закарпатської митниці ДМСУ – Семирга О.;

директор ДВБ ДМСУ – Малюга В.;
начальник ГУ ДСНС України – Гудак Р.В.;
начальник ГУ ДПС України – Петріченко О.О.;
Голова Державної служби України з питань праці – Дегнера І.А.;
начальник Управління Укртрансбезпеки в Закарпатській області – Слободанюк С.М.;
начальник Закарпатського ОУЛМГ – Петренко В.А.;
заступник Голови ЗОДА – Іванчі В.;
начальник ГУ Держгеокадастру у Закарпатській області – Бокша С.І.;
директор ДП «Укрекоресурси» – Сокол-Кітаєв О.В.;
Голові комітету з питань фінансів, податкової та митної політики – Гетманцев Д.О.;
Голова Державної податкової служби – Кірієнко Т.П.;
Голова державної прикордонної служби – Дейнеко С.В.;
виконувач обов'язків Державної митної служби – Звягінцев С.Б.;
директор Департаменту державного екологічного нагляду (контролю) Державної екологічної інспекції України – Железняк М.С.;
заступник Генерального прокурора – Вербицький Д.А.;
Голова НАЗК – Новіков О.Ф.

Робота Тимчасової слідчої комісії проходила публічно. З метою забезпечення максимальної відкритості та прозорості всіх засідань Тимчасової слідчої комісії, забезпечено реєстрацію електронної адреси ТСК, реєстрацію каналу ТСК на Youtube, за допомогою яких ТСК інформувало про свою діяльність. На засідання Тимчасової слідчої комісії запрошувалися представники ЗМІ (з урахуванням вимог, визначених розпорядженням Голови Верховної Ради України).

Обговорення питань досудового розслідування кримінальних проваджень, відкритих за матеріалами Тимчасової слідчої комісії, здійснювалося відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства в частині додержання таємниці слідства.

З початку роботи до ТСК, окремих її представників, народних депутатів, залучених фахівців надходили численні заяви та повідомлення у письмовій та усній формі від громадян, громадських організацій, представників лісогосподарських підприємств та військових ЗСУ щодо порушень чинного законодавства і зловживань з боку керівництва Державного агентства лісових ресурсів України та службових осіб державних лісогосподарських підприємств. Станом на 17 квітня 2023 року членами Тимчасової слідчої комісії одержано 187 звернень.

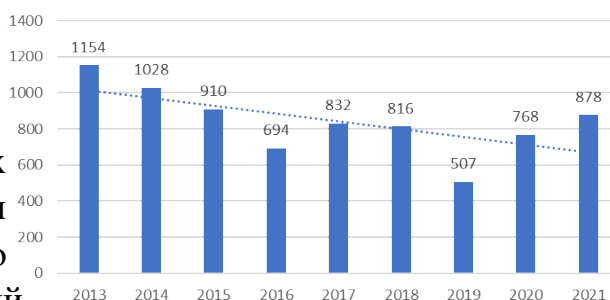
На початковому етапі було проаналізовано статистичні дані, вивчено аналітичні матеріали та зроблено наступні висновки:

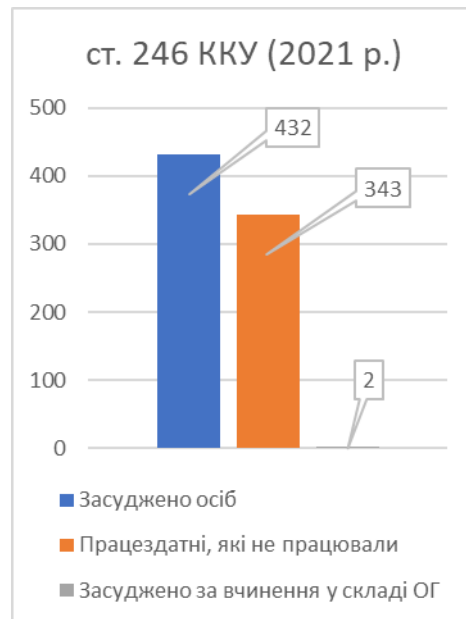
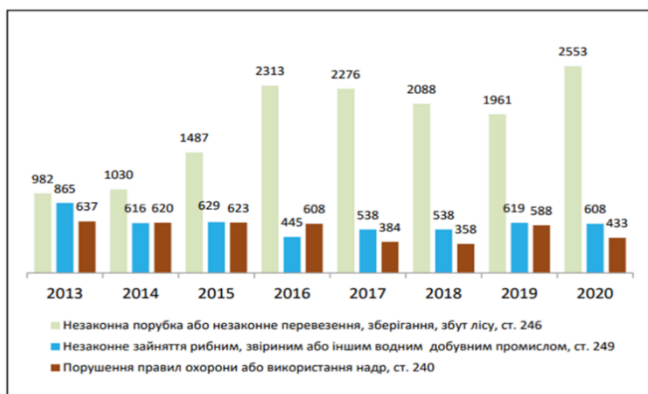
За статистичними даними Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації України в період з 2013 до 2021 рік мала місце **тенденція до зростання виявлених фактів вчинення кримінальних правопорушень проти довкілля (з 2923 до 5416).**

При цьому **знизився рівень юридичної відповідальності** за вчинені злочини проти довкілля (з 1154 до 878 осіб) за цей же період.

Засуджено осіб за злочини проти довкілля

Серед усіх видів кримінальних правопорушень проти довкілля **переважною кількістю** характеризується злочин, передбачений ст. 246 ККУ – **Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу.**

Водночас статистичний аналіз засуджених осіб у 2021 році (ст.246 ККУ) вказує на те, що **переважна більшість засуджених (80 %) – це працездатні особи, які на момент вчинення правопорушення не працювали і не навчалися (малозабезпечені верстви населення).**

І лише **2** особи (з 432) засуджено (ст. 246 ККУ) за правопорушення, вчинені у складі **організованої злочинної групи.**

Використовуючи аналітичні матеріали фіскальних органів та громадських організацій акцентовано увагу на наступному: незаконна вирубка лісів та подальший експорт деревини характеризується найвищим ризиком (66 серед загроз тінізації окремих видів бізнесу; до цієї ж зони ризику відноситься і незаконний видобуток корисних копалин (64 %) та незаконні скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти (61 %).

Також, серед різних видів товарів, переміщення яких через митний кордон України пов'язується з порушенням митних правил (контрабандою), найвищим ризиком (64 %) характеризуються господарські операції щодо експорту лісу та лісоматеріалів.

Водночас ризик діяльності організованих злочинних угруповань у сфері лісового господарства оцінюється на рівні 55 %.

На виконання покладених Постановою Верховної Ради основних завдань Тимчасова слідча комісія розслідувала не лише конкретні справи та порушення, а й здійснювала системне дослідження проблематики сфери лісового господарства та екологічної безпеки в Україні, прогалини, колізії та ті прояви, які надають можливість зловживати посадовим станом у корисливих цілях. З цією метою на основі ризик-орієнтованого підходу проведено аналіз стратегічного характеру, за яким визначено наступні завдання:

- ідентифікація та рейтингування загроз у сфері лісового господарства та екологічної безпеки в Україні;
- аналіз та оцінювання ризиків поширення загроз у сфері лісового господарства та екологічної безпеки в Україні;
- оцінювання спроможності / вразливості лісової галузі щодо мінімізації рівня ризиків поширення загроз та реалізації відповідної державної політики.

Базовими засадами для реалізації визначених завдань стратегічного аналізу є міжнародний стандарт, імплементований до вітчизняного законодавства 2018 році, – ДСТУ ISO 31000:2018 «Управління ризиками».

Опитування проводилось в режимі on-line шляхом заповнення анкет з дотриманням режиму конфіденційності та без розкриття індивідуальних даних опитуваних. Генеральна сукупність представлена експертним середовищем у сфері лісового господарства та екології. Експертне оцінювання відображає власний досвід представників та обізнаність щодо визначеного предмету опитування.

Розроблений опитувальник передбачає виділення окремих груп респондентів за ознаками належності до державного органу, підприємства, установи, за рівнем посади, освіти, досвіду роботи та статі.

Поруш. митних правил	%
товарів широкого вжитку	51,22
тютюнових виробів	57,52
спирту та лікєро-горілочаних виробів	55,81
нафтопродуктів	56,92
автомобілів	51,32
ліків та медичного обладнання	55,83
високоліквід комп техн,побут	50,23
техн,засоб звяз	
лісу та лісоматеріалів	63,57
ювелір вироб, годин, інших предметів розкоші	48,59
бурштину	62,45
заборонених до ввез предм та товарів (ТМЦ)	52,78

%)

На основі відповідних звернень ТСК опитуванням передбачено охоплення працівників державних органів, підприємств, установ, громадських організацій, бізнесу, профспілок, територіальних громад, науковців, зокрема: по Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України: керівництво відповідних структурних підрозділів й фахівців міністерства, а також згідно підпорядкованості органів і установ за посадами їх організаційно-штатної структури;

по Державному агентству лісових ресурсів України:

- керівників, заступників (департаментів, управлінь, відділів) та відповідних фахівців (інженерів, економістів, інспекторів тощо) в апараті;
- керівників, заступників (структурних підрозділів в апараті, територіальних органів, міжрегіональних територіальних органів та філій), відповідних фахівців (інженерів, економістів, інспекторів, лісничих, помічників лісничих, старших майстрів, майстрів, працівників по відпуску продукції тощо) Державного підприємства «Ліси України»;
- керівників, заступників (територіальних органів, міжрегіональних територіальних органів) та відповідних фахівців (інженерів, економістів, інспекторів тощо) в органах;
- керівників, заступників (лісових господарств, філій) та відповідних фахівців (інженерів, економістів, бухгалтерів, лісничих, помічників лісничих, старших майстрів, майстрів, працівників по відпуску продукції тощо);
- наукових співробітників та фахівців у лісовій галузі підвідомчих підприємств та установ безпосереднього підпорядкування;
- членів профспілок у лісовій галузі тощо.

по Державній екологічній інспекції України:

- керівників, заступників (відповідних департаментів, управлінь, відділів) та відповідних фахівців (інженерів, економістів, інспекторів тощо) в апараті;
- керівників, заступників (територіальних органів, міжрегіональних територіальних органів) та відповідних фахівців (інженерів, економістів, інспекторів тощо) в органах;
- експертів, наукових співробітників та інших фахівців у лісовій галузі тощо.

по обласним військовим адміністраціям:

- керівників структурних підрозділів та фахівців (інженерів, економістів, інспекторів тощо) Департаменту екології та природних ресурсів ОВА;
- відповідних керівників структурних підрозділів та фахівців у лісовій галузі та екології (інженерів, економістів, інспекторів тощо) районних військових адміністрацій;
- експертів, наукових співробітників та інших фахівців у лісовій галузі та екології тощо.

з Українська рада бізнесу: представників бізнес асоціацій, експертів, наукових співробітників та інших фахівців у лісовій галузі та екології тощо.

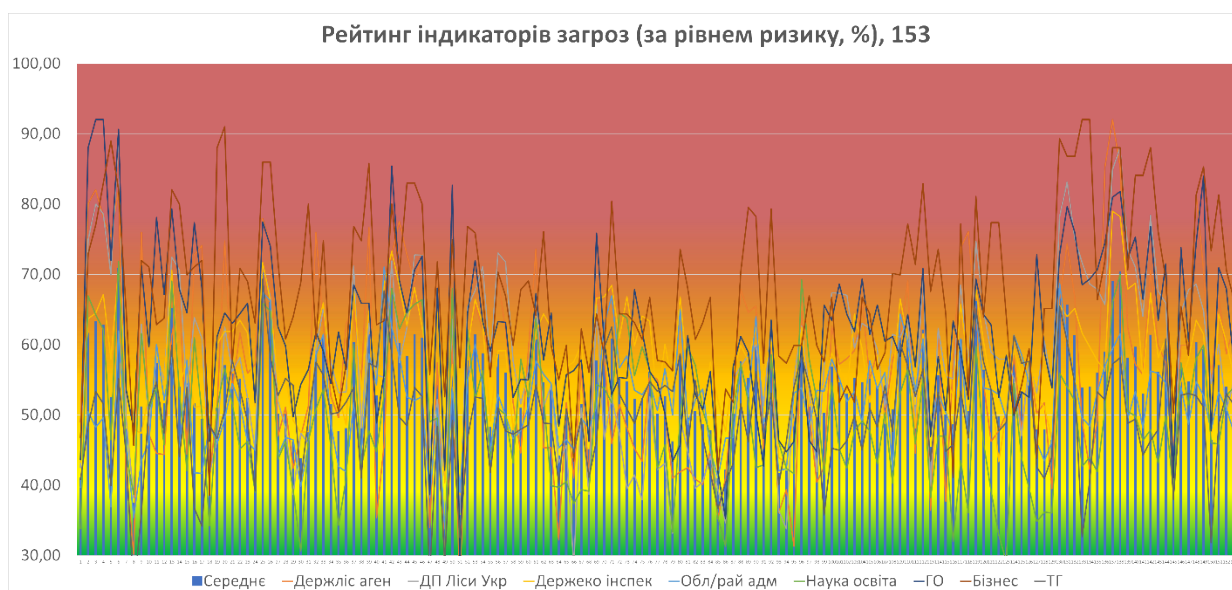
з ВГО «Асоціація платників податків України» та Асоціації «Деревообробники України»: представників асоціації, експертів, наукових співробітників та інших фахівців у лісовій галузі та екології тощо.

з Товариство лісівників України: членів товариства, представників профспілок, громадських організацій, навчальних закладів, наукових установ та інших фахівців у лісовій галузі та екології тощо.

а також представників ТОВ «Українська енергетична біржа», Української універсальної біржі, Агентства сприяння сталому розвитку Карпатського регіону «ФОРЗА», підприємства «СЖС Україна».

Представники перелічених установ та організацій прийняли активну участь в експертній оцінці окрім Держлісагентства, яке на лист ТСК від 10.02.2023 № 420д9/15-2023/28245, у відповіді Віктора СМАЛЯ – заступника Голови з питань розвитку цифрових трансформацій і цифровізації, офіційно **відмовилось** від цього, посилаючись на питання інформаційної безпеки у використанні формату on-line опитування, неврахувавши того, що це форма соціального опитування, яка не передбачає висвітлення будь-яких службових документів чи інформації, а передбачає виключне оціночне судження респондентів.

Наразі керівництво Державного агентства лісових ресурсів України проігнорувало вимогу ТСК, не сприяло проведенню системного ризикорієнтованого аналізу, на якому наголошувалось за результатами аудиту в 2019 році Рахунковою палатою України і, якого не спроможне було провести самостійно, про що свідчить відсутність на сайті Держлісагентства інформації щодо комплексних аналітичних досліджень по галузі.

На основі попереднього аналізу, проведеного робочою групою ТСК, ідентифіковано 153 загрози у сфері лісового господарства. Загальна картина оцінювання достатньо варіативна, що сприймається також як рівень достатності щодо репрезентативності результатів. Наразі низка загроз характеризуються високим рівнем ризику поширення. До них відносяться:

- серед загроз політичного характеру:

ініціативи окремих політичних груп щодо приватизації лісів,

контроль та негативний вплив на розвиток лісового господарства окремих представників політичних груп,

контроль та негативний вплив окремих представників політичних груп на реформування Держлісагентства,

вплив окремих політичних груп на кадрові призначення в ДП «Ліси України»;

- серед загроз економічного характеру:

монополізація ринку лісових ресурсів,

нерівні умови ведення бізнесу у сфері лісового господарства у порівнянні з тими хто використовує тіньові (кримінальні) схеми,

недоотримання коштів до бюджету за рахунок криміналізації господарської діяльності з лісовими ресурсами,

лобіювання представниками влади інтересів окремих груп та компаній щодо просування для них вигідних умов;

- серед загроз технологічного характеру:

нераціональний, несвоєчасний та неефективний підхід до санітарних видів рубок (багато втрачається здорової деревини);

- серед загроз соціального характеру:

недосконала кадрова політика в лісогосподарствах;

- серед загроз екологічного характеру:

неконтрольовані масові вирубки лісів, що призводять до зменшення популяції флори та фауни;

- серед загроз правового характеру:

незаконна вирубка лісів,

легка доступність до схем легалізації тіньових доходів,

«відкати» у господарських операціях лісових господарств,

неефективна діяльність правоохоронних органів щодо викриття корупційних злочинів у сфері лісового господарства,

розкрадання лісопродукції за різними «схемами»,

прояви корупції у сфері ЛГ на рівні апарату Держлісагентства, ДП «Ліси України» та територіальних органів,

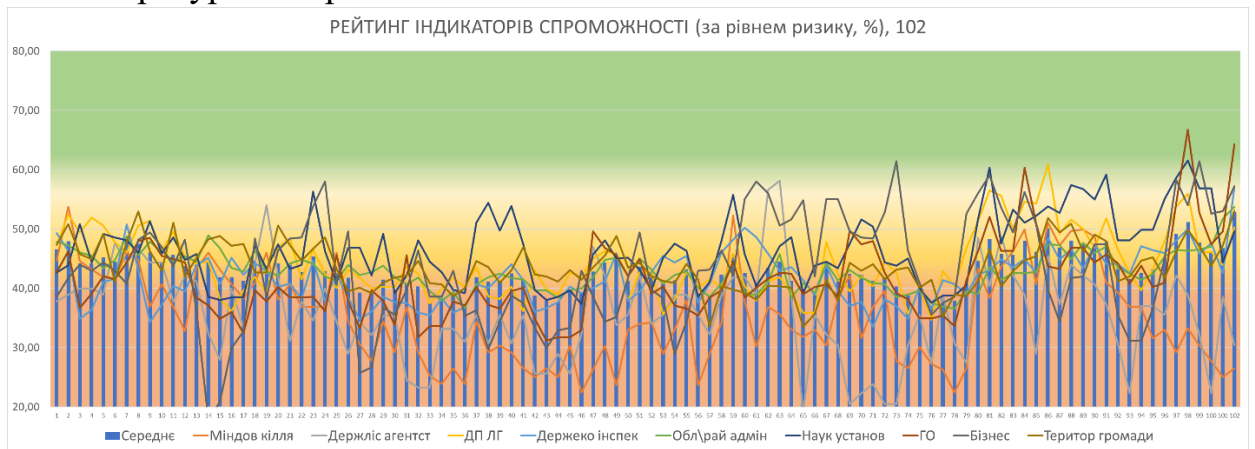
прояви корупції у сфері ЛГ у формі призначення на посади за ознакою «особистих стосунків», не враховуючи некомпетентність цих осіб.

Цей перелік не остаточний і може уточнюватися та розширюватися, виходячи з оцінки окремих експертних груп.

Водночас реалізація відповідної державної політики в галузі базується на конкретних компетентностях посадових осіб, кваліфікації, фаховості та ефективності діяльності усіх працівників, забезпеченості галузі та господарств ресурсами тощо, які і характеризуються відповідними спроможностями або вразливостями (якщо негативно оцінюються) лісової галузі.

Оцінюючи 102 ідентифіковані спроможності у сфері лісового господарства, експерти зазначають про надзвичайно низький їх рівень (нижче

50% за шкалою оцінювання), що характеризується переважно ризиком вразливості лісгосподарської галузі та неспроможності забезпечення реалізації державної політики у сфері управління Державного агентства лісових ресурсів України.

- Серед значних ризиків, що характеризують вразливість варто виділити:
- ефективність діяльності у сфері лісового господарства щодо охорони, захисту й використання лісових ресурсів у цілому в галузі;
 - ефективність діяльності на рівні підприємств лісового господарства (філій) за напрямом охорони, використання та відтворення;
 - ефективність управлінської діяльності апарату Держлісгосп, ДП «Ліси України», територіальних та міжрегіональних органів у сфері лісового господарства;
 - рівень достатності правового регулювання у сфері захисту, використання та відтворення лісового господарства;
 - достатність заходів запобігання нелегальної рубки лісів та збуту нелегально заготовленої деревини;
 - відповідність процедур проведення аукціонів;
 - прозорість лісгосподарської діяльності в частині відкритого електронного продажу деревини.
- Серед значніших ризиків вразливості критичними є:
- забезпечення механізмами, технікою та транспортом щодо охорони, захисту та відтворення лісового господарства;
 - цифровізація лісового господарства щодо усіх напрямів лісгосподарської діяльності;
 - відповідність сучасним світовим стандартам щодо усіх напрямів лісгосподарської діяльності;
 - рівень надання послуг населенню;
 - достатність забезпечення очистки від сухоостою;
 - достатність забезпечення пожежозахисних смуг та мінсмуг;
 - ефективність наукового супроводу лісгосподарської діяльності;

- рівень публічного звітування перед суспільством (громадою) Держлісагентства, ДП «Ліси України», територіальних та міжрегіональних органів у сфері лісового господарства.

У то й же час, оцінюючи вразливості реально негативного змісту, найвищим ризиком (більше 50% за шкалою оцінювання), що є вже загрозою, характеризується:

- рівень бюрократичних перепон при виконанні функціональних обов'язків працівниками в апараті Держлісагентства, апараті ДП «Ліси України» та міжрегіональних органах у сфері лісового господарства;

- прийняття управлінських рішень, незважаючи на негативні наслідки для лісового господарства, на рівні апарату Держлісагентства та ДП «Ліси України».

Варто окремо зазначити щодо технологічного процесу лісозаготівлі, що визначено відповідними Методичними вказівками Держлісагентства (затвердженими Наказом Державного агентства лісових ресурсів України 21.01.2013 № 9) і має виконуватися належним чином. Водночас на основі ризику було оцінено окремі етапи цього процесу (подано за усередненим між експертними групами значенням):

- виставлення на дорозі перед ділянкою, на якій проводяться рубання, знаку із попередженням про лісозаготівельні роботи – 44,58%;

- наявність спецодягу та касок у робітників, які працюють на лісозаготівлі – 48,30%;

- позначення стовпами ділянок, на яких ведуться роботи, із зазначенням інформації про номер кварталу та виділу, виду рубки – 45,78%;

- відмежування суцільних рубок по периметру спеціальними позначками у вигляді решітки на ростучих деревах (фарбою або спеціальним різцем) – 45,60%;

- наявність клейма на пні зрубаного дерева при вибіркових рубках – 48,05%;

- наявність на зрізі стовбура (зрізаному кругляку) бирки (пластикової таблички, на якій вказано власний номер, а також закодовану у штрих-коді інформацію про породу, кількісні та якісні характеристики деревини) – 46,17%.

А за різними експертними групами ризик виконання зазначених етапів відповідного технологічного процесу лісозаготівлі перебуває в межах 39% – 60%, тобто в середньому зазначена обов'язковість усіх визначених технологічним процесом етапів та робіт, які забезпечують, з-поміж іншого, контроль та законність рубок, виконується лише на половину. Тобто **кожна друга рубка при лісозаготівлі неконтрольована державними органами, на які покладено такі обов'язки.**

Таким чином, лише експертні оцінки на основі ризик-орієнтованого підходу вказують на проблеми в лісогосподарській галузі, на яких було акцентовану увагу ще у Звіті Рахункової палати 2019 року *про результати аудиту ефективності використання бюджетних коштів, спрямованих на ведення лісового і мисливського господарства, охорону і захист лісів у лісовому фонді України*, і зазначають про наявність високого рівня ризиків, які залишились без змін до теперішнього часу:

- незабезпечення контролю за реалізацією державної політики у сфері лісового господарства та ефективного внутрішнього контролю;

- система ведення лісового господарства, щодо здійснення рубок є неефективною, що не сприяє здійсненню належного контролю за обліком, збереженням та ефективним використанням лісових ресурсів, а також не запобігає ризикам незаконних рубок та не забезпечує сталого лісовпорядкування;

- не забезпечується ефективної охорони, використання, збереження та відтворення лісового та природно-заповідного фондів, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України.

Членами Тимчасової слідчої комісії неодноразово зазначалося про неналежну співпрацю представників та керівництва Держлісагентства з ТСК в питаннях надання інформації на офіційні запити, зволікання у вирішенні організаційних питань щодо перевірки виявлених фактів порушень на підприємствах галузі, доступу до інформаційних масивів підприємств тощо.

Зокрема встановлено факт недостовірної подачі інформації на звернення ТСК від 22.03.2023 № 420д9/15-2023/59609, за яким у відповіді Держлісагентства (за №07-58/1811-23 від 27.03.23) за підписом Юрія БОЛОХОВЦЯ зазначається про сплачені податків та зборів за 2022 рік у сумі 9 млрд. 432 млн. 329 тис. грн. Водночас у публічному звіті Голови Державного агентства лісових ресурсів України за 2022 рік зазначається про суму 9 млрд. 648 млн. грн, сплачених податків. Різниця більше 200 млн. грн. вважається керівником Державного агентства лісових ресурсів України не суттєвою.

За звітний період роботи Тимчасовою слідчою комісією були виявлені й інші суттєві загрози у сфері лісового господарства та екологічної безпеки, пов'язані з використанням надр, національних природних ресурсів, а також системні порушення чинного законодавства окремими посадовими особами.

За необхідності документального підтвердження та уточнення викладених фактів зловживань та для виконання визначених Постановою Верховної Ради України № 2686-ІХ від 18 жовтня 2022 року основних завдань Тимчасової слідчої комісії, з метою отримання необхідної інформації й реагування на заяви та повідомлення щодо системних правопорушень у сфері лісового господарства, до органів державної влади, органів місцевого

самоврядування, правоохоронних органів, а також інших органів, установ та організацій за період з 18 жовтня 2022 року до 17 квітня 2023 року було скеровано більше 220 звернень. Водночас організовувалися виїзні засідання, із залученням представників правоохоронних органів та фахівців, до Закарпатської, Івано Франківської, Житомирської та Київської областей.

08.12.2022 року робочою групою з числа чотирьох Депутатів Верховної Ради, які входять в ТСК (Тищенко М.М., Яцик Ю.Г., Лаба М.М., Арсенюк О.О.), та залученими фахівцями проведено виїзне засідання в Закарпатській області з подальшою перевіркою фактів правопорушень.

Попри перешкоджання роботі ТСК (блокування проходу ТСК на територію підприємства, де зберігався ліс кругляк (дуб), перешкоджання проїзду транспорту ТСК, зокрема шляхами громадського користування місцевого значення, погрози пошкодження майна та фізичної розправи членам ТСК, напад охоронцем на знімальну групу) було зібрано матеріали, що вказують на ознаки кримінальних правопорушень у сфері лісогосподарської діяльності, які у подальшому скеровувалися до правоохоронних органів у Закарпатській області.

За зібраними ТСК матеріалами щодо фактів правопорушень у сфері лісогосподарської діяльності в Закарпатській області та за фактами перешкоджання роботі Народних депутатів Верховної ради України вже на початковому етапі Національною поліцією України в Закарпатській області відкрито 13 кримінальних проваджень та внесено відомості в ЄРДР.

Водночас члени ТСК Народні депутати України стали свідками відвертого саботажу спочатку працівниками правоохоронних органів, а у подальшому і суддею. Так суддя ужгородського міжрайонного суду Голяна О.В., за наявності всіх очевидних ознак складу злочину, своєю ухвалою відмінила обшук за «відсутністю підстав», блокуючи тим самим слідчі дії Нацполіції. У подальшому нею ж було відхилене клопотання слідчого Нацполіції щодо накладення арешту на виявлені підчас обшуку предмети злочину.

Загалом членами Тимчасової слідчої комісії лише на прикладі одного підприємства «ДП Ужгородське ЛГ», з розрахунковими фінансовими втратами державним підприємством близько 80 млн. грн за 11 місяців 2022 року, було зафіксовано низку системних правопорушень, що містять ознаки вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконною лісозаготівлею, наявністю системних кримінальних схем привласнення національних ресурсів, зрощенням корисливих інтересів злочинців та посадових осіб лісогосподарських підприємств, стійкими корупційними зв'язками окремих працівників правоохоронних органів та судів.

Прозорість діяльності державних органів та неминучість настання відповідальності за вчинені правопорушення є запорукою подолання корупції. Відтак за фактом виявлення неналежних дій посадових осіб органів та

підприємств у сфері лісового господарства та правоохоронних органів Тимчасовою слідчою комісією направлялися матеріали до відповідних правоохоронних органів із наданням детального опису порушень норм чинного законодавства та підтверджуючих документів. Крім того керівники центральних й територіальних органів та підрозділів органів правопорядку неодноразово запрошувались на засідання Тимчасової слідчої комісії для реагування на звернення ТСК та вирішення питань по суті виявлених проблем у діяльності їх підлеглих.

Наразі не за всіма зверненнями Тимчасової слідчої комісії прийнято рішення щодо початку досудового розслідування. Додатково в роботі Тимчасової слідчої комісії перебувають справи, за якими були виявлені факти неналежних дій, але ще не були направлені звернення до правоохоронних органів, оскільки робота Тимчасової слідчої комісії триває, а звернення про нові факти порушень надходять на постійній основі та потребують додаткового опрацювання. На низку звернень Тимчасової слідчої комісії щодо діяльності підприємств та установ лісової галузі не отримано відповіді по суті, що також потребує певного часу для з'ясування юридичних наслідків та прийняття рішень згідно чинного законодавства.

Станом на 17 квітня 2023 року за даними правоохоронних органів статистика відкритих кримінальних проваджень за зверненнями Тимчасової слідчої комісії та долучених звернень Тимчасової слідчої комісії до матеріалів справи (у тому числі шляхом зміни кваліфікації) така:

ГУНП в Закарпатській області

№	Номер і дата реєстрації кримінального провадження	Кримінально-правова кваліфікація	Орган досудового розслідування	Процесуальні рішення
1.	12022071030001727 від 08.12.2022	ч.1 ст.246 ККУ	Ужгородське районне управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідується
2.	12022071170000692 від 08.12.2022	ч.1 ст.246 ККУ	Відділ поліції №1 Ужгородського районного управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідується
3.	12022071040001101 від 08.12.2022	ч.1 ст.246 ККУ	Мукачівське районне управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідується

4.	12022071120000571 08.12.2022	від	ч.2 ст.246 ККУ	Відділ поліції №1 Мукачівського районного управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться
5.	12022071120000572 08.12.2022	від	ч.2 ст.246 ККУ	Відділ поліції №1 Мукачівського районного управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться
6.	12022078120000338 08.12.2022	від	ч.1 ст.351 ККУ	Відділ поліції №1 Мукачівського районного управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться
7.	12022071040001103 09.12.2022	від	ч.1 ст.246 ККУ	Мукачівське районне управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться
8.	12022078170000691 09.12.2022	від	ч.2 ст.351 ККУ	Відділ поліції №1 Ужгородського районного управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться
9.	12022078170000693 09.12.2022	від	ч.2 ст.351 ККУ	Відділ поліції №1 Ужгородського районного управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться
10.	12022071060000521 10.12.2022	від	ч.1 ст.246 ККУ	Берегівське районо управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться
11.	12022071170000719 21.12.2022	від	ч.1 ст.299 ККУ	Відділ поліції №1 Ужгородського районного управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться
12.	12022071120000593 24.12.2022	від	ч.1 ст.246 ККУ	Відділ поліції №1 Мукачівського районного управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться

13.	12022071120000603 28.12.2022	від	ч.1 ст.366 ККУ	Відділ поліції №1 Мукачівського районного управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться
14.	12022078120000349 28.12.2022	від	ч.2 ст.351 ККУ	Відділ поліції №1 Мукачівського районного управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться
15.	12022071120000613 31.12.2022	від	ч.1 ст.299 ККУ	Відділ поліції №1 Мукачівського районного управління поліції ГУНП в Закарпатській області	Розслідує ться

ГУНП в Івано-Франківській області

№	Номер і дата реєстрації кримінального провадження		Кримінально- правова кваліфікація	Орган досудового розслідування	Процесуальні рішення
1.	12023096110000036 01.04.2023	від	ч.1 ст.254	Відділення поліції №1 Надвірнянського районного управління поліції ГУНП в Івано- Франківській області	Розслідує ється

ГУНП в Київській області

№	Номер і дата реєстрації кримінального провадження		Кримінально- правова кваліфікація	Орган досудового розслідування	Процесуальні рішення
1.	12023111050001255 07.04.2023	від	ч.1 ст.246ККУ	Бучанське районне управління поліції ГУНП в Київській області	Розслідується
2.	12023111050001256 07.04.2023	від	ч.4 ст.191 ККУ	Бучанське районне управління поліції ГУНП в Київській області	Розслідується

3.	1202311621000060 07.04.2023	від	ч.2 ст.351 ККУ	Відділення поліції №3 Бучанського районного управління поліції ГУНП в Київській області	Розслідується
----	--------------------------------	-----	----------------	---	---------------

ТУ ДБР у місті Львові

№	Номер і дата реєстрації кримінального провадження		Кримінально-правова кваліфікація	Орган досудового розслідування	Процесуальні рішення
1.	4202207203000194 20.12.2022	від	ч.2 ст.367 ККУ	Відділ ДБР у Закарпатській області	Оголошена підозра двом посадовцям державних підприємств Берегівського та Ясінянського лісових господарств

Загалом відкрито 20 кримінальних проваджень по, яким здійснюється досудове розслідування, а із врахуванням сучасних проблем системи кримінальної юстиції та правосуддя, а також враховуючи інші повідомлення щодо низки правопорушень в різних регіонах країни і на різних рівнях виконавчої влади, діяльність ТСК є дієвим інструментом парламентського контролю, забезпечення ефективного досудового розслідування та визначення справедливої юридичної відповідальності.

Зокрема, за активної участі ТСК у виявленні фактів правопорушень, ДБР повідомлено про підозру в службовій недбалості (ч. 2 ст. 367 КК України) двом посадовцям державних підприємств Берегівського та Ясінянського лісових господарств.

Тимчасовою слідчою комісією виявлено суттєві ризики та ознаки системних кримінальних схем у діяльності лісогосподарських підприємств, на прикладі Житомирської області. Наразі лісові господарства Житомирської області, у порівнянні з іншими в Україні, характеризуються більш глибоким процесом переробки деревини та подальшою реалізацією вже лісопродукції. Великі обсяги експортуються за кордон. Поряд з державними підприємства в області здійснюють аналогічну виробничу діяльність і підприємства приватної форми власності. Ознайомлення з відповідними документами «ДП Радомишльське ЛМГ» та порівняння фінансових даних та результатів з

аналогічними підприємствами приватної форми власності, сформувало чітке бачення щодо ознак системних кримінальних схем в галузі:

- *заниження сортності деревини;*
- *продаж на експорт лісоматеріалів за ціною в три рази нижчою від ринкової;*
- *продаж вторинної продукції переробки деревини (відходів) за ціною нижчою в 20 разів від ринкової.*

Із врахуванням зазначеного, порівнявши фінансові результати приватних підприємств та «ДП Радомишльське ЛМГ», обґрунтованими аналітичними висновками є наступне:

- валовий дохід «ДП Радомишльське ЛМГ» в середньому при переробці 10 тис. м³ деревини за місяць складає – близько 200 тис.грн.;
- валовий дохід конкретного ТОВ «ХХХ» в середньому при переробці тієї ж сортності 10 тис. м³ деревини за місяць склала – близько 12,5 тис.грн.;
- середні обсяги рубок (офіційна статистика) на рік в Україні – 20 млн. м³, з них 9,8 млн. м³ переробляється державними підприємствами ЛГ та продається лісопродукцією;
- реалізація 9,8 млн. м³ за ринковою ціною слала б – 495 млрд.грн.;
- на думку експертів лісової галузі (аналітичні висновки фахівців) на рівні держави має місце прихований перевихід продукції – 15 млн. м³, вартість переробки та реалізація якої за ринковою ціною слала б – 386 млрд. грн.;
- **загалом розрахункові валові доходи по галузі в рік мають потенціал – 881 млрд. грн.**

У порівнянні з офіційними даними Держлісагентства, за 2022 рік отримано 23,3 млрд. грн чистого доходу від реалізації продукції, виникає запитання щодо рентабельності лісогосподарських підприємств (*довідково: відповідно до протокольного доручення робочої наради Держлісагентства від 04.08.2022 року, вимагається забезпечити рентабельність діяльності підприємств не нижче 3 %*) й ефективності відповідного менеджмента підприємств та державної служби в галузі.

Зазначене потребує поглибленого вивчення фінансових документів та фінансових результатів лісогосподарських переробних підприємств у порівнянні ефективності, рентабельності, прибутковості тощо таких підприємств різної форми власності, з дослідженням повноти відображення ними обсягів переробки та збуту лісопродукції. З цією метою необхідно ...

На виконання покладених Постановою Верховної Ради основних завдань Тимчасова слідча комісія розслідувала не лише конкретні справи та порушення, а й здійснювала системне дослідження проблем управління лісами України.

На фоні фінансових результатів Держлісагентства за 2022 рік та наявних ризиків на яких вже зазначалося, не залишилось поза увагою ТСК і питання реформування лісового господарства України, яке було визначено підпунктом 3 пункту 2 Указу Президента України від 7 червня 2021 року № 228 «Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів» та Державною стратегією

управління лісами України до 2035 року, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 №1777-р.

Зазначаючи про важливість для суспільства розвитку державної цільової програми «Масштабне заліснення України», ініційованої Президентом України Володимиром ЗЕЛЕНСЬКИМ, її основне завдання спрямовується на розв'язання проблемних питань лісовпорядкування, насамперед щодо охорони, захисту, використання та відтворення лісів. Водночас, формальною оболонкою є реформування галузі через зміну організаційно-управлінських форм, створення ДП «Ліси України», ліквідацію нині існуючих державних лісогосподарських підприємств та створенням на їх базі філій ДП «Ліси України».

У зв'язку з цим, серед фахівців галузі (про що не раз зазначали особи, що зверталися до ТСК) сформувався стійке бачення появи ризиків дискредитації Програми у контексті процесу такого реформування галузі. На це також вказує відповідна нормотворча діяльність. Зокрема,

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 07 вересня 2022 року № 1003 «Деякі питання реформування управління лісової галузі» зазначається про *утворення державного спеціалізованого господарського підприємства “Ліси України” та приєднання до нього спеціалізованих державних лісогосподарських підприємств, які належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів, з подальшим перетворенням державного спеціалізованого господарського підприємства “Ліси України” в акціонерне товариство, 100 відсотків акцій якого належать державі, з урахуванням особливостей, визначених законом.*

Перш за все, усі лісові ресурси (державні, спеціалізовані, комунальні, військові тощо) в країні переходять в одноосібне управління однією юридичною особою. Філії які утворюються на місцях втрачають статус юридичної особи. Єдиною юридичною особою стає ДП «Ліси України», яке набуває форми акціонерного товариства. У разі проведення додаткової емісії акцій державного акціонерного товариства в державній власності повинен залишатися пакет акцій (часток) такого державного акціонерного товариства у розмірі не менш як 75 відсотків акцій товариства. Тобто 25 % акцій з часом може відійти у власність приватних осіб (25 % усіх лісових ресурсів в Україні).

По-друге, таке укрупнення призводить до монополізації ринку деревини, що не тільки прямо суперечить чинному законодавству, а й ніяким чином не вирішує проблеми лісовпорядкування, насамперед щодо охорони, захисту, використання та відтворення лісів. Монополізація об'єктивно формує умови зниження конкурентного середовища та нефективності такої форми господарювання й управління лісовими ресурсами.

По-третє, тільки в результаті діяльності ТСК упродовж 6 місяців, вже за умови активної діяльності ДП «Ліси України» виявлено кричущі факти зловживань, привласнення національних ресурсів, а також ризики втрати державою величезних фінансових доходів.

По-четверте, реорганізація та ліквідація державних підприємств на місцях супроводжується підвищенням соціальної напруги, втратою роботи

працівниками низової ланки галузі, і не гарантованим процесом подальшого працевлаштування. (Інформативно: за період 2022 року було звільнено 3000 працівників сфери управління Держлісагентства у порівнянні з періодом 2016-2021 рр. – 2000 працівників галузі.) Додатково потрібно враховувати, що 4300 працівників лісової галузі мобілізовані і захищають Україну в лавах ЗСУ.

Про усі зазначені проблеми неодноразово повідомляли запрошені на засідання ТСК представники обласних рад, територіальних громад, виражаючи свою думку щодо несприйняття реформи лісового господарства у такій формі та можливими наслідками.

Загалом ситуація яскраво демонструє, чому потрібно невідкладно розробити та ухвалити Закон України «Про ринок деревини». У ньому слід чітко описати загальні для всіх правила та умови реалізації деревини, закласти архітектуру прозорого та відкритого ринку, кон'юнктура якого залежить від законодавчих правил, а не від волі тих чи інших чиновників. Адже, які є гарантії, що торгівля деревиною через «оголошення» (прямі контракти) не відновиться завтра, чи не будуть вигадані інші способи позааукціонного продажу деревини? Ці всі маніпуляції завдають державі, суспільству та бізнесу чималої шкоди

Сфера водного господарства

Тимчасовою слідчою комісією також розглядалися питання щодо діяльності Державного агентства водних ресурсів України, територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління.

Із п. 9, п. 10, п. 24, п. 26, п. 28 ч. 4 Положення про Державне агентство водних ресурсів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 року № 353 із змінами та доповненнями (Положення про Держводагенство) вбачається, що Держводагенство відповідно до покладених на нього завдань: здійснює контроль за дотриманням режимів роботи водосховищ, водогосподарських систем; аналізує та узагальнює звіти водокористувачів щодо використання водних ресурсів, перевіряє їх достовірність; забезпечує проведення робіт із запобігання пошкодженню та аваріям на гідротехнічних спорудах, а також з ліквідації наслідків аварій на таких спорудах; організовує виконання робіт, пов'язаних з мінімізацією наслідків шкідливої дії вод; забезпечує з урахуванням галузевих особливостей проектування, будівництво і реконструкцію систем захисту від шкідливої дії вод, гідротехнічних споруд, водогосподарських об'єктів багатопільового використання.

Положеннями ст. 1 Водного кодексу України щодо визначення основних термінів, зокрема передбачено, що водогосподарські системи – це комплекс пов'язаних між собою водних об'єктів та гідротехнічних споруд, призначених для управління водними ресурсами. Поряд з цим визначено, що водокористувач - це фізична або юридична особа, яка здійснює водокористування, а саме: використання вод (водних об'єктів) для задоволення потреб населення, промисловості, сільського господарства, транспорту та інших галузей господарства, включаючи право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання вод (водних об'єктів).

Таким чином, відповідно до покладених на Держводагенство завдань, останнє в порядку контролю за режимом роботи водогосподарських систем; аналізу техніко-економічних показників майна (гідротехнічних споруд); з метою розвитку та створення в інтересах держави України об'єктів інфраструктури внутрішнього водного транспорту для забезпечення громадської безпеки, порядку і ресурсного задоволення потреб економіки, безпеки та оборони України, - має аналізувати та узагальнювати звіти Державного підприємства «Адміністрація річкових портів», як водокористувача щодо використання водних ресурсів.

Державне підприємство «Адміністрація річкових портів» (ДП «АРП», код 33404067) входить до сфери управління Міністерства інфраструктури України. На ДП «АРП» покладено право та обов'язок на ефективне використання в інтересах держави водних ресурсів, джерел та об'єктів майна у сфері внутрішнього водного транспорту (річкові порти, термінали, причали, припортові виробництва). А також, як на водокористувача за законом, обов'язок звітувати до Держводагенства щодо використання водних ресурсів. Надавати Держводагенству інформаційно-технічне сприяння під час здійснення останнім контролю за дотриманням режимів роботи водогосподарських систем (гідротехнічних споруд), пов'язаних між собою обсягом майнових прав ДП «АРП» на управління, розпорядження та використання таких об'єктів майна, зокрема і операційними акваторіями причальних споруд, в інтересах держави Україна.

Наказом Мінінфраструктури від 27 грудня 2019 року № 995 затверджено Стратегічний план розвитку ДП «Адміністрація річкових портів» на 2019 – 2023 роки /додаток 1/. Де встановлено, що інвентарний список гідротехнічних споруд (далі – ГТС) різних категорій та призначень налічує 176 одиниць, з яких начебто 73 одиниці знаходяться в експлуатаційній роботі, 35 одиниць перебувають в сервітуті, 68 одиниць не задіяні у виробничому процесі та потребують відновлення технічних характеристик.

Однак, під час проведення розслідування слідчою комісією в порядку ст. 20 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» встановлено факт, що відповідно до інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Реєстру прав власності на нерухоме майно, Державного реєстру іпотек, Єдиного реєстру заборон відчуження об'єктів нерухомого майна згідно щодо суб'єкта ДП «АРП» (код ЄДРПОУ 33404067) (інформаційна довідка від 08.06.2022 року

№302311750) /додаток 2/, за зазначеним державним підприємством обліковується 25 одиниць ГТС. А саме, що зареєстровані як нерухоме майно (матеріальний ресурс) за 17 років діяльності цього підприємства. За останні чотири роки діяльності до Державного реєстру прав з боку ДП «Адміністрація річкових портів» внесено (зареєстровано) лише сім об'єктів ГТС.

Таким чином, із 176 одиниць потенційних портів та терміналів України, що складають інвентарний список ДП «Адміністрація річкових портів», 151 одиницю ГТС (річкові порти, термінали, бази стоянки флоту) не включено до повноцінного цивільно-правового обороту держави. В порушення ч. 1 ст. 182 Цивільного кодексу України та п. 2 ч. 1 ст. 4 ЗУ «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» державну реєстрацію прав на них, як на об'єкти нерухомого майна не здійснено. Відповідно, жоден із таких 151-го потенційного об'єкту нерухомого майна (ГТС) на цей час не є повноцінним та інвестиційно привабливим об'єктом портової інфраструктури України, які враховуючи виклики сьогодення та умови воєнного стану мають забезпечувати динамічне економічне зростання, гарантування безпеки і достатку громадян.

З наведеного вище вбачається, що в порушення п. 7 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про внутрішній водний транспорт», через невиконання своїх посадових обов'язків з боку керівництва Держводагенства та керівництва ДП «Адміністрація річкових портів», 151 потенційний об'єкт стратегічної інфраструктури (річкові порти, термінали) не використовуються та не можуть бути використані на цей час в інтересах держави Україна. А саме, як об'єкти нерухомого майна, що мають бути задіяні як ресурси для забезпечення сталого і динамічного економічного зростання, гарантування достатку й безпеки громадян, відновлення стратегічних, і логістичних маршрутів, зміцнення національної безпеки та оборони України (п. 53 Стратегії національної безпеки України).

Певні напрямки галузевих стратегій і концепцій, державних цільових програм у сферах громадської безпеки, захисту та охорони державного кордону України, цивільного захисту, розроблення оперативних планів та планів застосування сил і засобів у кризових ситуаціях висвітлено у п. 53 Стратегії національної безпеки України. Де зазначено, що для гарантування достатку й безпеки громадян потрібні ресурси, які при залученні та ефективному використанні зовнішніх джерел можуть забезпечити стале і динамічне економічне зростання. Для цього, зокрема, необхідно модернізувати транспортну інфраструктуру - дороги, залізниці, трубопроводи, аеропорти, морські і річкові порти тощо, у тому числі через механізми державно-приватного партнерства, провести прозору приватизацію з метою залучення внутрішніх та іноземних інвестицій в модернізацію і розвиток підприємства, сприяти зростанню продуктивності праці в економіці.

Розмір втрат недоотриманих державою зазначених вище майнових ресурсів, як об'єктів воднотранспортного комплексу (водогосподарських систем) України - майна стратегічного призначення, за попередньою оцінкою становить від 4 до 6 млрд. гривень.

Сфера екологічної безпеки.

Під час наради Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України під головуванням народного депутата Тищенка М.М., від 28 лютого 2023 року оприлюднено факти зловживань з боку підприємств, організацій, установ, окремими посадовими особами та громадянами України у сфері недотримання природоохоронного законодавства які відбувались за відсутності нагляду (контролю) в сфері екологічної безпеки в Україні.

За майже рік відсутності такого контролю з боку державного органу Державної екологічної інспекції України, членами ТСК, в межах законодавства України, здійснено перевірку звернень громадян, що надійшли до ВР України щодо незаконної діяльності підприємств та нанесення ними значної шкоди довкіллю та економічним інтересам держави. Відповідно до покладених завдань, Держекоінспекція здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Зважаючи на складну, і навіть, гостру критичну екологічну ситуацію, у сучасних умовах актуальною є постановка питання про повноцінне поновлення роботи Держекоінспекції України та її територіальних органів в умовах воєнного стану в Україні. Адже, державний екологічний контроль в умовах військової агресії повинен виконувати, принаймні, дві важливі функції: з одного боку, йдеться про виявлення і засвідчення фактів військових злочинів країни-агресора проти довкілля, а з іншого – фіксація фактів порушення вимог чинного екологічного законодавства України недобросовісними правопорушниками на територіях, які не перебувають безпосередньо у зоні бойових дій. Крім того, державний екологічний контроль є однією зі спеціальних гарантій забезпечення екологічних прав громадян, що в умовах війни, має надзвичайно важливе значення.

Правове регулювання відносин щодо охорони довкілля в умовах війни зокрема, що стосується безпосереднього здійснення функції державного екологічного нагляду (контролю) в умовах військової агресії, визначене у прийнятій 13 березня 2022 року постанові Кабінету Міністрів України № 303 «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану». Даною постановою було припинено проведення планових та позапланових заходів державного нагляду (контролю) на період воєнного стану в Україні. Отже, зазначений підзаконний нормативно-правовий акт на період воєнного стану в Україні ввів мораторій і надзвичайно ускладнив усі види планових і позапланових перевірок, які реалізовувались у порядку здійснення заходів державного нагляду (контролю) у всіх сферах суспільної діяльності, в тому числі, і у сфері охорони довкілля, раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки.

Запровадження мораторію на здійснення функцій державного екологічного контролю ускладнило ситуацію з виявленням екологічних правопорушень і створило сприятливе середовище для їх вчинення. Блокування роботи Державної екологічної інспекції України щодо здійснення

державного екологічного контролю не тільки не приносить користі для довкілля, але й позбавляє державний бюджет надходжень від штрафів та збитків, завданих довкіллю, а також не діє на упередження порушень і дає сигнал порушникам природоохоронного законодавства про безкарність їхніх злочинів та адміністративних проступків.

Таким чином, незважаючи на існуючу складну ситуацію в Україні в умовах військової агресії, здійснення функції державного екологічного нагляду (контролю) має надзвичайно важливе значення і тому не може бути призупинено чи припинено діяльність Державної екологічної інспекції України та її територіальних підрозділів, принаймні на тих територіях, де є можливим їх функціонування. З одного боку, це буде стримуючим фактором та превенцією щодо вчинення екологічних правопорушень на територіях, які не є в зоні бойових дій, з іншого – їх діяльність є вкрай необхідною для виявлення та фіксації фактів військових екологічних злочинів та шкоди довкіллю і його природним ресурсам з боку агресора, а також для гарантування і захисту конституційних екологічних прав громадян.

Розслідуючи питання екологічної безпеки, важливим є виділити проблему, яка набула свого розголосу у відкритих інформаційних джерелах, яка пов'язана з незаконним скиданням газу без дозвільних документів (дозвіл на викиди в атмосферу) з обладнання ШРП та ГРП.

Технологічні витрати газу в розподільчих системах, враховані при проектуванні цих мереж та спорудах на них, п.8.50 та 8.56 ДБН В.2.5-20:2018 регламентує такі скидання газу – 100 м³/годину/ одиниці (ШРП, ГРП).

Лише в Закарпатській області невраховані виробничо-технологічні втрати склали понад 120 млн. м³ газу за 2022 рік. А також ГРП і ШРП налічують близько 1000 одиниць, з яких лише 10 % мають дозвіл на викиди в атмосферу.

120 млн. м³ газу лише по Закарпаттю, неврахованого та не облікованого, це великі ризики забруднення атмосферного повітря України, крім того, все це порушує міжнародні зобов'язання держави в участі ратифікованих конвенціях та угодах, щодо екологічної світової безпеки.

Сплачувати штрафи за забруднення повітря в Україні, потрібно всім суб'єктам господарської діяльності. Технологічні викиди газу, це теж результат господарської діяльності. Обсяги фактичних викидів оператором газотранспортної мережі закладається саме в тарифи, то звісно з цих втрат і потрібно розраховувати шкоду довкіллю, та виставляти справедливі штрафні санкції за забруднення атмосферного повітря.

На даний час ТСК направило запит державному регулятору НКРЕ КП щодо складової вартості на рахунок розподілу газу в Закарпатській області, а також в розрізі суб'єктів господарювання інших областей. Як встановлено, однією із важливих складових формування ціни є виробничо-технологічні втрати. Очікуємо на інформацію щодо кількості м³ виробничо-технологічних втрат, які були подані від АТ «Закарпатгаз» та іншими суб'єктами господарювання по всій території країни за останні роки. У результаті

детального аналізу із залученням відповідних фахівців цієї галузі можна буде здійснити відповідні висновки щодо екологічного забруднення атмосфери та подальше відшкодування заподіяної шкоди.

Сьогодні екологічний податок складає 104,76 грн/1 тис.м³ (газу). Розрахунково на підставі норм Податкового Кодексу збитки державі за несплату цього податку лише в Закарпатській області складають:

$120 \text{ млн. м}^3 : 1000 \times 104,76 \text{ грн} = 12\,571\,200,00 \text{ грн. за один рік.}$

У подальшому зазначене питання потребує розслідування за активної участі Державної податкової служби України та Бюро економічної безпеки України.

Окремі пропозиції Тимчасової слідчої комісії щодо внесення змін до чинного законодавства та усунення прогалин і недоліків правового регулювання потребують подальшого опрацювання та реалізації.

Таким чином, робота Тимчасової слідчої комісії щодо розроблення та надання пропозицій Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, центральним органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування на підставі результатів розслідування триватиме й надалі.

ВИСНОВКИ:

1. Тимчасовою слідчою комісією за шість місяців діяльності зафіксовано існування низки системних деструктивних тенденцій з високими ризиками поширення, факторів негативного впливу щодо реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, а також значну кількість порушень чинного законодавства у сфері лісогосподарської діяльності та екології, які характеризуються повторюваністю, злочинним зговором та наявністю корупційної складової.

2. Довготривале досудове розслідування у кримінальних провадженнях виявлених злочинів, невжиття заходів щодо належного розслідування кримінальних проваджень негативно впливає на подолання корупції у сфері лісового господарства.

3. Не за всіма зверненнями Тимчасової слідчої комісії прийнято рішення щодо відкриття кримінальних проваджень. Додатково в роботі Тимчасової слідчої комісії перебувають справи, за якими були виявлені факти неналежних дій, але ще не були направлені звернення до правоохоронних органів, оскільки робота Тимчасової слідчої комісії триває, а звернення про нові факти порушень надходять на постійній основі та потребують додаткового опрацювання.

4. На низку звернень Тимчасової слідчої комісії щодо діяльності підприємств та установ лісової галузі не отримано відповіді по суті, що також потребує певного часу для з'ясування юридичних наслідків та прийняття рішень згідно чинного законодавства.

5. До Тимчасової слідчої комісії продовжують надходити звернення з пропозиціями щодо змін до чинного законодавства у сфері лісового господарства. Це потребує подальшого опрацювання разом з партнерами, фахівцями, органами місцевого самоврядування, представниками лісової галузі та громадськості для напрацювання необхідних змін до законодавства.

6. Тимчасовою слідчою комісією виявлено суттєві проблеми, що стосуються сфер діяльності Державного агентства водних ресурсів України та Державної екологічної інспекції України, які потребують додаткового розслідування та формування пропозицій для вирішення Кабінетом Міністрів України.

ПРОПОЗИЦІЇ:

З огляду на те, що протягом установленого Верховною Радою України строку діяльності Тимчасової слідчої комісії всебічно досліджувалися питання, що належать до предмету її відання, визначеного Постановою Верховної Ради України № 2686-ІХ від 18 жовтня 2022 року, вважаємо за необхідне:

1. Проміжний звіт Тимчасової слідчої комісії з питань розслідування можливих фактів неефективної діяльності Державного агентства лісових ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України та Державної екологічної інспекції України, їх територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, які могли призвести до зменшення надходжень до державного та місцевих бюджетів за шість місяців діяльності (надалі – звіт Тимчасової слідчої комісії) взяти до відома (додається).

2. Направити звіт Тимчасової слідчої комісії до Офісу Генерального прокурора, Служби безпеки України, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України, Державної податкової служби України, Державної фінансової інспекції України, Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади для розгляду в межах компетенції та відповідного реагування. Відповідним державним органам поінформувати Верховну Раду України про вжиті за наслідками розгляду звіту Тимчасової слідчої комісії заходи у місячний термін.

3. Звернутися до Кабінету Міністрів України з пропозиціями, зазначеними у звіті Тимчасової слідчої комісії.

4. Опублікувати звіт Тимчасової слідчої комісії у газеті «Голос України», а також оприлюднити на офіційному веб-сайті Верховної Ради України.

5. Продовжити роботу Тимчасової слідчої комісії на шість місяців.

6. Звіт Тимчасової слідчої комісії про виконану роботу заслухати на пленарному засіданні Верховної Ради України до 18 жовтня 2023 року.

7. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

